

Programma 06 Cultuur en samenleving

Provincie Noord-Brabant

Wat wil de provincie bereiken?

Met het programma Cultuur en Samenleving willen we de Brabantse samenleving laten groeien en bloeien. We versterken de Brabantse samenleving samen met de mensen, organisaties en instellingen die zich richten op cultuur, erfgoed, sociale veerkracht en sport. We stimuleren en versterken met dit programma de saamhorigheid, gezondheid, creativiteit, het welzijn en welbevinden en de gedeelde trots en identiteit van alle Brabanders. Vanuit de [Cultuuragenda van Brabant voor 2020](#), nader uitgewerkt in het [Uitvoeringsprogramma Cultuur 2016-2020](#), [Beleidskader Erfgoed 2016 – 2020](#), [Uitvoeringsagenda Versterking Sociale Veerkracht 2017-2020](#) en [De sportagenda Brabant Beweegt 2016-2019](#) wordt een bijdrage geleverd aan de hierboven genoemde doelstelling.

Wat mag dit programma kosten?

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten						
Programma lasten	46.212	70.330	52.837	46.226	39.811	39.786
Kapitaallasten	969	969	969	969	969	969
Organisatiekosten	4.518	4.205	3.756	2.151	2.151	2.151
totaal lasten	51.699	75.504	57.563	49.346	42.931	42.906
Baten						
totaal baten	1.152	1.105	811	693	702	677
saldo baten en lasten	-50.547	-74.399	-56.752	-48.653	-42.229	-42.229

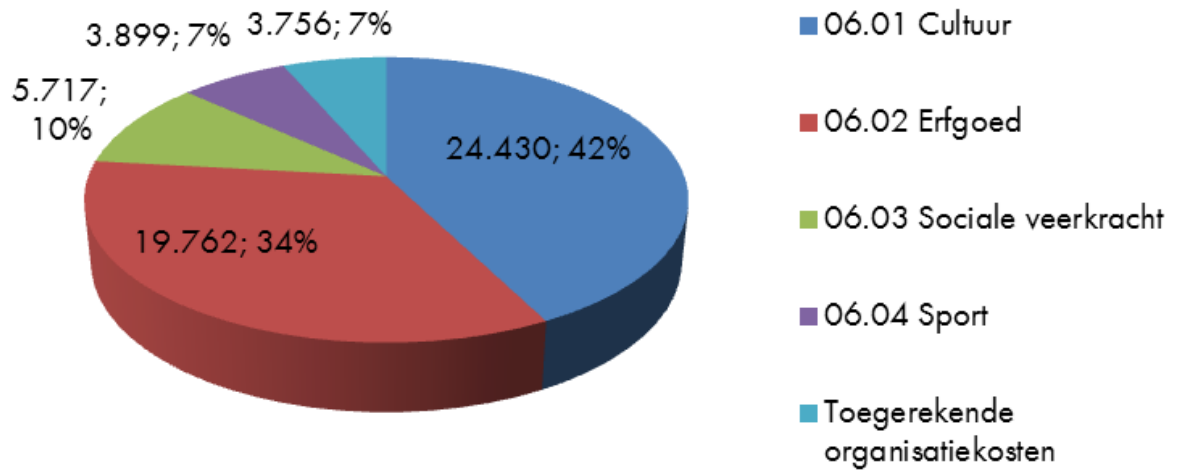
De lasten in 2019 betreffen:

- Cultuur: € 24,4 mln
- Erfgoed: € 19,7 mln
- Sociale veerkracht: € 5,7 mln
- Sport: € 3,9 mln

Het verschil met 2018 (€ 18 mln) is voornamelijk het gevolg van de in 2018 aan Brabant C toegekende € 9 mln extra middelen en € 6 mln lager geraamde lasten in 2019 voor bijdrages voor erfgoedcomplexen.

De baten betreffen voornamelijk huurinkomsten van het Museumkwartier.

Begroting 2019 lasten x € 1.000

Cultuur en samenleving op hoofdlijnen

Relatie bestuursakkoord & Perspectiefnota 2018

Ambities ten aanzien van erfgoed in het bestuursakkoord "Brabant Bruist":

- Er is een nieuw beleidskader erfgoed ontwikkeld, onder andere om ten aanzien van onze investeringsinzet vanuit het programma Grote Erfgoedcomplexen scherpere keuzen te kunnen maken over welke gezichtsbepalende complexen van cultuurhistorische waarde we willen behouden door eigentijdse herbestemming. Op basis van een onderbouwde selectie, komen we tot meer gerichte publiek-private investeringen. We investeren alleen als er een gedragen toekomstperspectief is. Met andere woorden: er moet markt voor zijn.
- Pilot museumbezoek is in 2016 gestart. Doel hiervan is dat meer jongeren (gratis) musea bezoeken. Daarvoor is het bestaande project Museumschatjes (cultuur-educatief programma om jongeren uit basisonderwijs de Brabantse musea te laten bezoeken) uitgebreid. Tevens zal in dat jaar het project ook aan het voortgezet onderwijs worden aangeboden. Eind 2017 evalueren we de pilot en de effecten daarvan voor de museale infrastructuur en bezien we hoe we dit voort gaan zetten.
- Na beëindiging van het huidige sportplan in 2016 hebben we een kleinschalig plan met meer scherpere en focus ontwikkeld. In dat plan zoeken we naar sportevenementen en –activiteiten met toegevoegde waarde voor het internationale en innovatieve profiel van Brabant. Daarbij hebben we oog voor de bovengemeentelijke regionale aspecten van aangepast sporten en zoeken we actief de verbinding met andere beleidsvelden. In 2019 bereiden we een voorstel voor ten behoeve van een vervolg van de sportagenda 2016-2019.
- We blijven investeren in het verbeteren van de taalvaardigheid en mediawijsheid in Brabant, dit doen we door voortzetting van het bestaande provinciale taalvaardigheidsprogramma waarin onder andere aandacht is voor de bibliotheekfunctie op scholen.
- In 2017 hebben GS besloten om op een bredere manier uitvoering te geven aan de beleidsdoelen ten behoeve van bijdragen symfonische muziekvoorziening in Brabant. Hierbij wordt zowel in 2018 als in 2019 € 1,5 miljoen per jaar ingezet voor ondersteuning van de philharmonie zuidnederland en € 0,5 mln per jaar om de klassieke en hedendaagse symfonische muziekvoorziening in Brabant te verbreiden en te versterken met een impuls tot innovatie, samenwerking en talentontwikkeling.
- In 2019 continueren wij ons werken aan een overtuigende en aansprekende culturele infrastructuur en programmering ter versterking van ons leef- en vestigingsklimaat via een stevige (lobby)agenda richting het Rijk. We werken in 2019 verder aan de voorbereiding van het kunstenplanperiode 2021-2024 waarbij het eind 2018 aan de minister aangeboden regioprofiel cultuur van de stedelijke regio BrabantStad als basis dient.
- Wij continueren in 2019 onze inzet voor Buitenschoolse cultuureducatie.

Perspectiefnota 2018: De beleidsbrief Erfgoed Telt van het Rijk is in juni gepubliceerd. Een van de aandachtspunten is een lange termijn aanpak voor de grote, vaak continue restauraties (meer dan 2 miljoen) van rijksmonumenten. Over deze kanjermonumenten wil het Rijk afspraken maken met de provincies.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit het programma worden de onderstaande verbonden partijen ingezet:

- NV Monumenten Fonds Brabant
- Stichting Beheer Museumkwartier
- Stichting Brabant C Fonds
- Stichting Monumentenfonds Brabant

In de bijlagenbundel –bijlage 9b van de begroting is aangegeven op welke wijze deze verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen van het programma Cultuur en Samenleving.

06.01 Cultuur

Wat wil de provincie bereiken?

Het bevorderen een aantrekkelijk cultureel klimaat, met een krachtige culturele infrastructuur en een aanbod waarmee we (inter)nationaal uitblinken

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Provinciale culturele infrastructuur

In deze bestuursperiode is met de omslag naar meerjarige toekenningen een basis gelegd voor een solide culturele infrastructuur. Wij ondersteunen 53 culturele instellingen meerjarig in de periode 2017-2020. Deze basis vormt het vertrekpunt voor de voorbereidingen, in BrabantStad-verband, op het nieuwe cultuurbestel vanaf 2021. Daarnaast ondersteunen wij via Kunstloc Brabant en Cubiss Brabant de culturele en sociale sectoren. In 2018 is voor het eerst een regeling talentenhub opgesteld waarmee we talentontwikkeling in Brabant stimuleren. Deze ondersteuning zetten we door in 2019.

Beweging, experiment, verbinding

In 2019 blijven we via de impuls geldenregeling inzetten op die projecten die een versnelling geven aan de duurzame ontwikkeling van het Brabantse cultuursysteem. Daarnaast continueren we de stimulering van buitenschoolse cultuureducatie. We zetten in op het concept van de Wet op behoud van Creativiteit. Creativiteit is van groot belang voor de 21^e century skills om tot de Europese top van (industriële) kennis- en innovatieregio's te behoren. Maar hoe behouden we de creativiteit die in jonge levensfase ons van nature eigen is? In 2018 zijn we daarom een beweging gestart in een breed netwerk om te kijken hoe het zit met de ontplooiing van creativiteit bij kinderen, maar ook juist in verdere levensfasen. In 2019 willen we een grotere beweging op gang brengen, waarbij we in het kader van het DC Network (zie ook bij kennis, dialoog en netwerken) tijdens het internationale Creativity World Forum in Brabant laten zien wat we binnen onze regio samen met stakeholders hierin op gang hebben gebracht.

Met het Brabant C fonds ondersteunen we (internationaal) toonaangevende projecten. Op basis van de in 2018 uitgevoerde evaluatie zijn bij de PPN 2018 aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor Brabant C. Hiermee kan het fonds zich in 2019 en verder doorontwikkelen en als partner verbonden blijven aan (inter) nationaal toonaangevende projecten.

We blijven in 2019 een aantal belangrijke projecten aanjagen die voor de (inter)nationale profilering van onze provincie van groot belang zijn zoals onder andere van Gogh, Design en Zuidlijn. En we stimuleren, in samenwerking met het Prins Bernardcultuurfonds en waterschappen, via Buurtcultuur en buurtnatuur de leefbaarheid in buurten. Tot slot zal in 2019 een besluit worden genomen over het vervolg op het programma Taal en Media en de inzet van de middelen voor symfonische muziekvoorziening in 2020.

Kennis, dialoog en netwerken

Taskforce Stedelijke Regio

In 2016 is een taskforce ingesteld waarbij de provincie zich samen met de andere BrabantStad partners voorbereidt op de verandering van het culturele bestel vanaf 2021. Inzet is de afstemming van de meerjarige subsidiesystematiek in Brabant. Op basis van een in 2018 door de BrabantStad-partners opgesteld regioprofiel wordt in 2019, door Rijk, provincie en gemeenten en in samenwerking met het culturele veld een aantal proeftuinen (talentontwikkeling, internationalisering, publieksbereik, cultuureducatie en vervolg onderzoek Waarde van Cultuur) uitgevoerd.

In 2018 is de cultuurmonitor Waarde van Cultuur opgesteld. De monitor geeft een goed inzicht in het cultureel, sociaal en economisch kapitaal van de culturele sector in Brabant. De resultaten van het onderzoek betrekken we bij onze beleidsontwikkeling en de voorbereidingen voor de nieuwe kunstenplanperiode.

Districts of Creativity Network

Sinds 2014 is Noord-Brabant aangesloten bij het internationale DC Network. Brabant District of Creativity (BrabantDC) verbindt de creatieve sector met ondernemers en provinciale opgave. Voor de realisatie van de maatschappelijke opgaven zijn we mede afhankelijk van de innovatiekracht in onze samenleving. Daarvoor is het van belang dat de creatieve sector en het bedrijfsleven elkaar meer ontmoeten, inspireren en samenwerking opbouwen. We organiseren netwerkbijeenkomsten waar we mooie voorbeelden en creatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken presenteren. Het netwerk groeit, zie de website www.brabantdc.nl. Het jaar 2019 is in dit kader een bijzonder jaar: dan organiseren wij het internationale Creativity World Forum in Brabant.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019
Doelstelling		
Prestaties	€ (x 1.000)	24.430
Uitvoeringsprogramma Cultuur 2016 – 2020 'Werk in uitvoering' (Besluit: PS 28/16; Afweegmoment: 2020)		
Alle Brabanders de mogelijkheid bieden om als toeschouwer of deelnemer te genieten van cultuur.	effect indicator	streefwaarde
Het versterken van een culturele basisinfrastructuur (amateurs en professionals) en cultureel aanbod voor kunst	Cult. instellingen die regionaal van belang zijn meerj. Ondersteund	53
Het stimuleren van talentontwikkeling op het gebied van kunst door het bieden van ondersteuning zodat talenten na de kunstvakopleiding een positie verwerven in het Brabantse professionele veld	Aantal talenten ondersteund via Talenthub	25
Uitvoeren programma taal en media ter bevordering van de geletterdheid van de Brabantse Beroepsbevolking	% laaggeletterd in Brabantse Beroepsbevolking	<10,3%></10,3%>
Bijdragen aan symfonische muziekvoorziening in Brabant	Orkest	Besluit inzet 2020 e.v.
	Uitvoering plan investering symfonische muziekvoorziening	Plan uitgevoerd
Brabant C: KPI's en streefwaardes > zie par. Verbonden partijen		
Organisatie international Creativity World Forum in Noord-Brabant	CWF georganiseerd	Organisatie international World Creativity Forum in Noord-Brabant

Wat mag dit kosten?

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
<u>Lasten</u>						
Programma lasten	21.895	34.319	24.430	23.955	20.098	20.098
totaal lasten	21.895	34.319	24.430	23.955	20.098	20.098
<u>Baten</u>						
totaal baten	316	80	48	48	48	48
saldo baten en lasten	-21.579	-34.239	-24.382	-23.907	-20.050	-20.050

Het verschil in lasten 2018 en 2019 is met name het gevolg van de raming in 2018 van € 9 mln t.b.v. aanvullende middelen voor Brabant C.

Wat mag dit kosten? (grafiek)

Bedragen x1000

Exploitatie	Begroting 2019
Lasten	24.430
Baten	48
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-24.382

06.02 Erfgoed

Wat wil de provincie bereiken?

Duurzaam behoud van erfgoed door herbestemming, (gebieds)ontwikkeling of restauratie, de bescherming van collecties, de beleving van ons cultureel erfgoed en de verhalen van Brabant

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

De vier verhaallijnen: bevochten, religieus, bestuurlijk en innovatief Brabant

Vier verhaallijnen

Bevochten – focus op WO-II, Zuiderwaterlinie en Nieuwe Hollandse Waterlinie

Het verhaal van de Tweede Wereldoorlog is vormgegeven in een meerjarenprogramma van Crossroads Brabant 40|45. 2019 staat in het teken van 75 jaar bevrijding. We markeren deze herdenking door samen het verhaal van Noord-Brabant tijdens WO-II te vertellen aan de hand van 75 persoonlijke verhalen, fysiek gemarkeerd in het landschap. Daarnaast ontwikkelen de herinneringscentra die partner zijn in Crossroads zich met een impuls van o.a. de provincie door naar eigentijdse herinneringscentra waarin de verhalen worden geborgd.

In 2019 wordt het meerjarenprogramma Zuiderwaterlinie uitgewerkt om de Zuiderwaterlinie meer zichtbaar en beleefbaar te maken. Op middellange termijn is de Zuiderwaterlinie richtinggevend voor gebiedsontwikkeling, waarbij we rekening houden met de (ruimtelijke) opgaven van de toekomst zoals waterveiligheid, klimaatadaptatie en energietransitie. Dit project is een concreet voorbeeld waarbij wordt gewerkt in de geest van de nieuwe omgevingsvisie.

Tot slot zal in januari 2019 gezamenlijk met provincies Noord-Holland, Utrecht en Gelderland het nominatiedossier Nieuwe Hollandse Waterlinie voor UNESCO Werelderfgoed als uitbreiding van de Stelling van Amsterdam worden ingediend bij UNESCO. Het besluit over de werelderfgoedstatus valt in de zomer van 2020.

Religieus – focus op het kloosterverhaal

In 2019 wordt een marketingconcept rondom het kloosterverhaal van Brabant neergezet. Dit verhaal wordt met een netwerk van kloosters, de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) en Museum voor Religieuze Kunst (MRK) opgesteld rondom 4 thema's: pelgrimeren, kloosterproducten, zingeving en evenementen en programmering van activiteiten. Doel is een duurzamere exploitatie van het kloostererfgoed mogelijk te maken en het verhaal rond de kloosters in Brabant uit te dragen. Ook de opgave ten aanzien van kerken is onverminderd groot. Het komend decennium moeten er in Brabant naar verwachting 200 Rijksmonumentale kerken op zoek naar een nieuwe functie. We onderzoeken in 2019 welke inbreng nodig is, aanvullend op de actielijnen vanuit het Rijk (o.a. landelijk project De Verbinding) en gemeenten (o.a. kerkenvisies).

Innovatief – Food en Erfgoed

In 2019 zal verder ingezet worden op food en erfgoed. Zo worden food/erfgoedlocaties op een digitale kaart gezet. In samenwerking met House of Leisure wordt hiervoor tevens gewerkt aan een festivalaanpak.

Bestuurlijk – focus op integrale aanpak

In 2019 maken we de uitwerking van deze verhaallijn concreet. De uitwerking van de verhaallijn richt zich op landgoederenzones rond de historische steden en op een meer structurele en integrale samenwerking met andere beleidsvelden zoals Natuur en Water. Een aantal onbetwiste 'musts' zoals Kasteel Heeswijk en Markiezenhof is blijvend in het vizier.

Beweging stimuleren

In 2017 is de rol beweging stimuleren belegd bij NV Monumentenfonds Brabant. Zij moeten brede initiatieven uit de samenleving rond monumenten verder helpen. In 2019 wordt op basis van die ervaringen definitief besloten over de (organisatorische) vormgeving van deze rol bij het Monumentenfonds.

Basis op orde

Basis op orde – focus op digitalisering, bereik musea/collecties en samenwerking erfgoedorganisaties

Ook in 2019 zetten we ons in voor het erfgoedplatform Brabants Erfgoed (zie www.brabantserfgoed.nl) waar de belangrijkste verhalen, collecties en locaties worden ontsloten. De verhalen, collecties en locaties worden duurzaam beheerd in de Brabant Cloud, de database voor collecties. Daarnaast zetten we in op een verdere samenwerking tussen de erfgoedorganisaties zodat deze elkaars kracht en expertise optimaal benutten. Tot slot organiseert het Noordbrabants Museum in 2019 een Van Gogh tentoonstelling. Deze tentoonstelling past in de vergrote ambitie van het museum.

Erfgoedfabriek

Nog steeds is er een herbestemmingsopgave die de markt niet oplost: veel monumenten komen bij ons met exploitatie- en herontwikkelingsvraagstukken. De verhaallijnen zijn richtinggevend voor onze inzet bij deze vraagstukken. We zien bij de Erfgoedfabriek een beweging van herbestemming van een complex naar gebiedsontwikkeling en (binnenstedelijke) transformatieopgaven, waarbij de erfgoedopgave de inspiratiebron is voor de herontwikkeling (erfgoed als vector). In 2019 gaan wij in samenhang met de transformatieopgaven (zie 02 Ruimte), leegstand en in de geest van de nieuwe omgevingsvisie verder met herontwikkelen van complexen (mogelijk maken) door de Erfgoedfabriek gekoppeld aan de inzet van de (nog beperkte) resterende middelen uit de investeringsagenda.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019
Doelstelling		
Prestaties	€ (x 1.000)	19.762
Beleidskader erfgoed 2016-2020 “De (Verbeeldings)kracht van erfgoed” (Besluit: PS 64/15; Afweegmoment: 2020)		
1. (Aan de hand van de vier verhalen) een aantrekkelijk Brabant neerzetten voor de Brabanders, toerist en recreant.		
2. Herbestemmen en restaureren monumenten waarbij sprake is van een duurzame exploitatie, die beeldbepalend zijn voor de 4 verhalen en draagvlak hebben in de maatschappij.		
3. Rol van provincie verandert: van louter investeren, naar beweging stimuleren en in een beperkt aantal gevallen financiële middelen beschikbaar stellen (mogelijk maken) aan erfgoedinitiatieven.		
4. De basis functioneert met kracht, kwaliteit, professionaliteit, voor een groter publiek en meer in samenhang.		
1- De totstandkoming van uitgeschreven verhalen die leiden tot inspiratie/verbeelding en focus binnen de vier verhalen van Brabant	Uitgewerkte propositie per verhaallijn	4 verhalen
2- Het faciliteren van Erfgoedcomplexen zodat beeldbepalende erfgoedcomplexen, waarvoor de markt geen oplossing heeft, kunnen worden herontwikkeld en voorzien van een nieuwe functie cq gebruik	Invest.voorstellen door GS ingestemd	Geen streefwaarde, afspraken gemaakt over informeren Staten over voortgang
3- Initiatieven in beweging gebracht/tot haalbare initiatieven geleid voor programma erfgoedcomplexen	Initiatieven om complexen te herbestemmen die in het kader van programma Erfgoedcomplexen zijn gefaciliteerd om te komen tot een haalbare businesscase	Geen streefwaarde, afspraken gemaakt over informeren Staten over voortgang
4 - Groter aantal collecties zijn aangesloten op de Brabant Cloud en wordt meer gebruikt door ondernemers en instellingen	Aantal collectiestukken	1.000.000 (cumulatief)
4 - Meer nieuwe publieksgroepen in musea in Brabant	Jongeren in musea	50.000
Culturele infrastructuur en monumentenzorg (verplichte indicator uit	percentage rijksmonumenten (excl. de monumentcategorie met oorspronkelijke	n.v.t.

basisset (IPO)

functie woonhuis) weergegeven naar de staat van het casco, categorie "matig" en "slecht". (BRON: databank Monumentenmonitor)

Wat mag dit kosten?

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
<u>Lasten</u>						
Programma lasten	18.085	27.060	19.762	15.577	14.577	14.577
totaal lasten	18.085	27.060	19.762	15.577	14.577	14.577
<u>Baten</u>						
totaal baten	716	929	679	629	629	629
saldo baten en lasten	-17.369	-26.131	-19.083	-14.948	-13.948	-13.948

Het verschil van lasten 2018 en 2019 (€ 7,3 mln) betreft voornamelijk lagere raming voor bijdrages Erfgoedcomplexen (€ 7,4 mln in 2018 t.o.v. € 1,5 mln in 2019).

Wat mag dit kosten? (grafiek)

Bedragen x1000

Exploitatie	Begroting 2019
Lasten	19.762
Baten	679
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-19.083

06.03 Sociale Veerkracht

Wat wil de provincie bereiken?

Het versterken de sociale veerkracht in Brabant

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Versterken Sociale Veerkracht

2019 is het laatste uitvoeringsjaar van het huidige programma VSV. In dit jaar komen we in de fase van het borgen van de resultaten en het zichtbaar maken van de meerwaarde van de responsieve manier van werken en de lerende aanpak.

In voorgaande fasen is de basis gelegd voor Stérk Brabant en diverse soorten ondersteuningsaanbod. In 2019 kan de samenwerking met initiatieven worden opgeschaald: het netwerk van Stérk Brabant groeit (gericht), de ondersteunende organisatie is hierop ingesteld, en er komt in toenemende mate ondersteuningsaanbod beschikbaar. In de (door)ontwikkeling van Stérk Brabant in 2018 heeft programma VSV een initiërende en sturende rol gehad. Na de doorontwikkeling is in 2019 sprake van een stevige organisatie, geleid door Zet en Zorgbelang, die een basisinfrastructuur biedt aan alle provinciale programma's die aansluiting zoeken bij initiatieven in de samenleving en/of deze willen versterken.

De ontwikkeling van ondersteuning op basis van de behoeftes van initiatieven is echter niet "af". In eerdere fasen is bijvoorbeeld gevraagd om verkenning van nieuwe vormen van financiële ondersteuning door de overheid, o.a. voor het bevorderen van sociaal ondernemerschap. Niet in de vorm van een subsidieregeling, maar op een manier die ondernemerschap en zelfstandigheid versterkt. Een nieuwe mogelijkheid op dit gebied onderzoeken we in 2019 in de pilot 'Resultatenfonds'.

Programma VSV komt steeds meer in contact met omvangrijke en complexe integrale vraagstukken en initiatieven. Bij veel van deze vraagstukken is het sociale aspect van belang voor een duurzame, "inclusieve" oplossing of een systeemverandering van binnenuit. Daarvoor zoeken andere provinciale opgaven de samenwerking met programma VSV. Denk hierbij – naast arbeidsmarkt en energie - aan de transformatie-agenda, digitalisering, digibetisme, arbeidsmigratie, etc. Door intensievere samenwerking met andere provinciale opgaven versterken we de gewenste integrale manier van benaderen van vraagstukken / initiatieven én werken we aan zichtbaarheid van de responsieve manier van werken.

Het programma Dementievriendelijk Brabant is een lerend netwerk van Brabanders, gemeenten en experts rond een heel specifieke doelgroep, namelijk mensen met dementie en hun mantelzorgers. Zij zetten zich in voor een inclusieve samenleving. Omdat we in dit programma heel gericht leren wat hierin wel/niet werkt, subsidiëren we dit netwerk vanuit programma VSV. Belangrijke pijler in het Dementievriendelijk Brabant 2018-2020 is impactmonitoring.

Afhankelijk van nieuwe onderzoeksvragen worden nieuwe partijen uitgenodigd voor het lerende netwerk. Bestaande partners zijn met name PON, Telos, Avance Impact, Tilburg University, TU Eindhoven en Social Enterprise NL. In 2019 is o.a. aanvullende expertise nodig voor het Resultatenfonds, zoals van Social Finance NL, Social Finance UK, de BOM en stichting DOEN. Leermethodieken die in internationale projecten en netwerken worden ontwikkeld en ervaringen die daarmee worden opgedaan zijn ook waardevol voor de ontwikkeling van het programma Sociale Veerkracht. Andersom is een methodiek als impactmonitoring van belang voor internationale partners. Daarom versterken we in 2019 de verbinding met onze internationale netwerken en partners. We doen dit o.a. via het interreg project ITHACA gericht op het thema langer gezond thuis wonen. We ontwikkelen laagdrempelig aanbod voor het uitvoeren van impactmetingen bij initiatieven. Hiervoor wordt in 2019 een pilot opgezet.

---

[1]<http://www.sdgnerland.nl/sdgs-2/>

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019
Doelstelling		
Prestaties	€ (x 1.000)	5.717
Versterken Sociale Veerkracht (Besluit: PS 69/16; Afweegmoment: 2019)		
Versterken van sociale veerkracht door:		
- Leren in en versterken van initiatieven		
- Realiseren Brabantbreed lerend netwerk		
- Kennisontwikkeling		
	effect indicator	streefwaarde
Aansluiting bij concrete initiatieven	Aantal initiatieven	175-200
Inzet en doorontwikkeling ondersteuningsstructuur Stèrk Brabant		Uitgevoerd
Ontwikkelen van resultatenfonds		resultatenfonds ontwikkeld

Wat mag dit kosten?

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
<u>Lasten</u>						
Programma lasten	3.642	5.479	5.717	5.718	5.727	5.702
totaal lasten	3.642	5.479	5.717	5.718	5.727	5.702
<u>Baten</u>						
totaal baten	119	96	84	16	25	0
saldo baten en lasten	-3.523	-5.383	-5.633	-5.702	-5.702	-5.702

De ramingen 2019 wijken slechts in geringe mate af van de begroting 2018. De middelen op de begroting zijn structureel van aard. Het programma Sociale Veerkracht loopt t/m 2019. Bij nieuw bestuursakkoord zal worden besloten over een vervolg en de inzet van de middelen vanaf 2020.

Wat mag dit kosten? (grafiek)

Bedragen x1000

Exploitatie	Begroting 2019
Lasten	5.717
Baten	84
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-5.633

06.04 Sport

Wat wil de provincie bereiken?

Via Sport bijdragen aan de provinciale opgaven, met name aan een sociaal veerkrachtige samenleving en een sterke Brabantse economie

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Sport

Om de ambities en doelstellingen van het sportbeleid te realiseren is de programmaorganisatie BrabantSport opgericht. BrabantSport voert het provinciaal sportbeleid tot en met 2019 uit. Dat doet BrabantSport in samenwerking met Team Brabant Sport, het CTO Zuid, Sportservice Noord-Brabant en Stichting Sports & Technology. Brabant Sport nodigt andere partijen uit om ook aan te sluiten. In 2019 treedt het publiek-privaat fonds voor de ondersteuning van grote sportevenementen e.o. in werking. BrabantSport verzorgt ook de trekkende rol in de Brabantstadsamenwerking ten aanzien van 1) het versterken van de urban sports in Brabant en 2) het aantrekken van grote sportevenementen, inclusief het maximaliseren van de spin-off hiervan voor de hele provincie. De sportagenda wordt in 4 lijnen uitgevoerd:

- **Aangepast sporten:** De provincie ondersteunt in 2019 diverse initiatieven voor mensen met een beperking. Zoals het project Uniek Zwemmen in Brabant, waarbij zwemmen voor mensen met een beperking beter wordt gefaciliteerd en gepromoot. Ook faciliteert zij de beschikbaarheid van hulpmiddelen om te sporten en bewegen, stimuleert zij de organisatie van beweegactiviteiten bij zorginstellingen, patiëntenverenigingen en SW-bedrijven en onderzoekt ze verbeteroplossingen voor het vervoer van sporters met een beperking. Tenslotte ondersteunt de provincie side-events voor mensen met een beperking bij grote sportevenementen. Deze en andere activiteiten moeten bijdragen aan de doelstelling om 50.000 mensen met een beperking in beweging te hebben gekregen.
- **Evenementen:** De provincie ondersteunt in 2019 circa tien jaarlijks terugkerende topsportevenementen en het Wereldkampioenschap (Para)handboogschieten in 's-Hertogenbosch. Ook worden in 2019 diverse projecten opgestart en activiteiten georganiseerd in de aanloop naar de Vuelta in 2020.
- **Talentontwikkeling:** we continueren de ondersteuning van het Centrum voor Topsport en Onderwijs. Het betreft 24 talentprogramma's van sportbonden en een regionale talentendag voor identificatie van nieuw talent.
- **Innovatie:** we continueren de ondersteuning van het innovatiecluster Sports & Technology. Zij zijn betrokken bij Europese projecten die ten doel hebben via innovatieve toepassingen mensen meer te laten bewegen en bedrijven nieuwe marktkansen te bieden.

Op basis van de evaluatie van de 'Sportagenda Brabant Beweegt' in 2018 wordt input voor nieuw sportbeleid gegeven t.b.v. het nieuwe bestuursakkoord.

Wat gaat de provincie daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019
Doelstelling		
Prestaties	€ (x 1.000)	3.899
"Brabant Beweegt", Sportagenda 2016-2019 (Besluit: PS 30/16; Afweegmoment: 2019)		
Aangepast sporten: de bekendheid van de Brabantse regionale steunpunten voor aangepast sporten is vergroot en via de steunpunten (en hun netwerk) zijn meer mensen met een beperking aan een passende beweegactiviteit geholpen.	effect indicator	streefwaard e
Via (het netwerk van) de regionale steunpunten voor aangepast sporten zijn meer mensen met een beperking aan het sporten/bewegen geholpen.	Aantal mensen met een beperking dat duurzaam aan het bewegen/sporten is geholpen	40.000- 50.000
Sportevenementen. Brabant kent een beter afgestemd en meer internationaal onderscheidend aanbod van sportevenementen, met een duidelijker sociaal-maatschappelijk en economisch rendement.		
<u>Door de provincie ondersteunde sportevenementen resulterend in:</u>	Aantal ondersteunde sportevenementen	10
- Additionele bestedingen voor stad/regio en voor Brabant;		15-20 mln
- Een gevoel van verbondenheid en saamhorigheid;		
- Een sterker innovatief imago van Brabant;		
<u>Een prikkel om meer te bewegen</u>		
<u>Ondersteuning van sportevenementen voor mensen met een beperking</u>	Aantal ondersteunde sportevenementen voor mensen met een beperking	1
Talentontwikkeling. Brabant wordt door sporttalenten gezien als een aantrekkelijke regio om jezelf te ontwikkelen; zowel op sportief vlak als in op het gebied van scholing en maatschappelijke carrière.		
Sporttalenten geven Brabant gemiddeld een 8 als antwoord op de vraag hoe aantrekkelijk deze provincie is om je als sporter te ontwikkelen.	Tevredenheidscijfer sporttalenten	8
Het Brabantse aandeel in de landelijke populatie topsporters/topsporttalenten is toegenomen.	Brabants aandeel (%) in landelijk totaal topsporters/topsporttalenten	>= 16%
Innovatie en technologie		
- Vier Brabantse fieldlabs zijn landelijk geaccrediteerd en via het cluster sport & technology meer verbonden met samenwerkingspartners buiten Brabant;		
- Er zijn innovaties ontwikkeld die mensen verleiden om meer te bewegen, die leiden tot een hogere omzet van het Brabants bedrijfsleven en die (inter-)nationaal opvallen en Brabant op de kaart zetten.		

Het cluster Sport & Technologie is betrokken in Europese projecten die ten doel hebben via innovatieve toepassingen mensen meer te laten bewegen en bedrijven nieuwe marktkansen te bieden.

Aantal clusterbrede (Europese) innovatieprojecten 5

Wat mag dit kosten?

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
<u>Lasten</u>						
Programma lasten	3.559	4.440	3.899	1.945	379	379
totaal lasten	3.559	4.440	3.899	1.945	379	379
<u>Baten</u>						
totaal baten	1	0	0	0	0	0
saldo baten en lasten	-3.558	-4.440	-3.899	-1.945	-379	-379

De ramingen 2019 wijken slechts in geringe mate af van de begroting 2018.

Wat mag dit kosten? (grafiek)

Bedragen x1000

	Begroting 2019
Exploitatie	
Lasten	3.899
Baten	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-3.899

